

Lukáš 5,33-39 (postní 2015)

Postit se, nebo se nepostit?

1.

Období církevního roku, uprostřed něhož se právě nacházíme, nazývá církev *obdobím postním*. Trvá čtyřicet dní a čítá šest postních nedělí; poslední z nich, Neděle květná, otevírá pašijový čili svatý – nikoli velikonoční! – týden. Máme tedy postní čas. Stůl Páně je pokryt ubrusem fialové barvy, je prostřen k večeři Páně, písně a modlitby mají – měly by mít – kající charakter. Ale nepostíme se. A nejen že se nepostíme teď, v postě; nepostíme se, my evangelíci, vlastně nikdy. Postí se katolíci, římsští i řečtí, postí se, ještě více a důkladněji, pravoslavní. Posty vyhlášovala v dobách vnitřního i vnějšího sevření stará Jednota bratrská. S tím vším je od dob klasické reformace konec. Reformace tedy, jak vidno, nebyla prostým návratem k praxi prvotní církve či dokonce k praxi Ježíšově. Jinak by nás totiž musela přinejmenším trápit otázka: *Postit se, nebo se nepostit?* Z Kázání na hoře víme, že Ježíš posty jako takové zásadně neodmítal („Když se postíš“ – Matouš 6,17a), spíše chtěl postní praxi reformovat („A když se postíte, netvařte se utrápeně jako pokrytci“ – Matouš 6,16a). Kdyby Ježíš prohlásil „Nepostěte se,“ bylo by sotva myslitelné, aby první křesťané konali modlitby a posty. (Např. v Antiochii při misijním vyslání Barnabáše a Saula – Skutky 13,2n.) Dnešní perikopa nám klade otázku postění. Ne ovšem v postmoderní podobě praktické výzvy zdravě žít, nýbrž v podobě základní věroučné otázky, zda, případně nakolik už nyní žijeme v mesiášském čase či nikoli.

2.

Jsme na hostině v domě nového Ježíšova učedníka, kajícího celníka Léviho. Okolo stolu sedí Ježíš, jeho učedníci, další celníci, Leviho dosavadní kolegové a – spíše v pozadí – farizeové a jejich zákoníci. Rozhovor dále pokračuje. Farizeové, kteří se nejprve rozhořčeně ptali Ježíšových učedníků: „Jak to, že jíte s celníky a hříšníky?“, se nyní vyčítavě obracejí na samotného Ježíše: „*Tvoji učedníci jedí a pijí.*“ Předtím šlo o to, s kým jedí a pijí, nyní jde o to, že vůbec jedí a pijí. Nejprve Ježíše a jeho učedníky srovnávali se zjevnými hříšníky, nyní srovnávají Ježíšovy učedníky s učedníky Jana Křtitele a učedníky farizeů.

V židovství Ježíšovy doby – jak jsem koupil, tak prodávám – nebyl obecně předepsán žádný půst. Zbožní židé prý praktikovali posty jako soukromé výkony zbožnosti, a to poměrně často, prý dvakrát do týdne. Pokání a půst odedávna patří nerozlučitelně k sobě, viz religionistika; ve fenomenologiích náboženství tomu bude věnována příslušná kapitola. Půst je viditelným výrazem, hmatatelnou formou pokání. Ježíš převzal Janovu výzvu k pokání, nespojoval ji však s úkony kajícími, s posty a modlitbami. Výtka „nepostí se“ znamená „nepostí se často“, „nepostí se pravidelně“; nevyřčené

„nekonají modlitby“ samozřejmě neznamená „nemodlí se“, nýbrž: postění a modlení nepatří k jejich učednické praxi, možná ještě přesněji: netvoří integrální součást jejich následování .

„Učedníci Janovi se často postí a konají modlitby, stejně tak i učedníci farizeů; tvoji však jedí a pijí.“ Asi nečekáte, že zneužijí evangelijního textu k protikatolické nebo dokonce protináboženské polemice a že se pustím do obhajoby svobodného protestantismu, kde rozhoduje niterná neformální zbožnost, nebo dokonce soukromého náboženství, kde nemá žádná instituce komu co nařizovat. Ježíš přísně vzato neříká: „Moji učedníci se jako moji učedníci nemohou a nebudou postit.“ Jazykem komparativní religionistiky (nebo ekumenické theologie?): „Přece nechcete srovnávat osvícené tolerantní křesťany s nějakými bigotními sektáři nebo náboženskými fanatiky.“ Ježíšovo zdůvodnění, proč od svých učedníků nepožaduje posty, jde úplně jiným směrem. *„Můžete chtít, aby se hosté na svatbě postili, když je ženich s nimi?“*

Obraz hostiny, svatební hostiny, představuje jeden z pokusů biblických pisatelů nějak si představit a vypodobnit *mesiášský věk*. Na svatební hostině se hosté opravdu nepostí, naopak, jedí a pijí víc, než obvykle; nejednou víc, než je zdrávo. Smí se to, ano, má se to. Kdo při takové příležitosti odmítne skleničku, musí podat vysvětlující zdůvodnění, např. že bere antibiotika. Omluvy typu „Jsem vegetarián“, „Držím redukční dietu“, „Jsem abstinent“ se nepřijímají. Ježíšova slova bych zkusmo přeložil třeba takto: „Je-li Mesiáš mezi vámi, nechtějte se chovat, jako kdyby mezi vámi nebyl. Nyní je mezi vámi. Ale nebude tomu tak napořád.“ *„Přijdou však dny, kdy od nich bude ženich vzat; potom, v těch dnech, se budou postit.“* Není jasné, k čemu Ježíš a k čemu evangelista vztahoval „ty dny“ postu. Kdy bude Ježíš od svých učedníků vzat? Ve chvílích modlitebního osamění? Ve chvílích, kdy mu ani jeho učedníci nebudou rozumět? Na Velký pátek? O svém Nanebevstoupení? Mezi Nanebevstoupením a Ssláním Ducha svatého? Zatím skončím na těchto návrzích, čistě exegeticky tuto otázku vyřešit nelze.

Dvě krátká Ježíšova podobenství, která následují, nám do věci mnoho světla nevnese. Spíše naopak. Staré a nové šaty, staré a nové víno. Nové šaty bývají lepší než šaty staré (mám se snad porozhlédnout, co má kdo z vás na sobě?) a naopak staré víno bývá lepší než víno nové (při nákupu vína k dnešní večeři Páně jsem v Tesco na chvíli zaváhal, jak drahé víno mám koupit). Ježíšovo učení je vůči učení farizeů i kázání Jana Křtitele dozajista nové. V církvích zase po pravidle převládá staromilství – ano, pro mnohé jsou církve rovnou baštami konservativismu. Moderní idea pokroku sice dostala na sklonku moderny nejen protiúder, nicméně i v postmoderně ji kdekdo teoreticky i prakticky vyznává. Stěží si lze představit, že by se Ježíš nebo evangelista postavili na stranu „rozumných“ umírněných staromilců s úmyslem brát je v ochranu před „nerozumnými“ bouřliváckými novotáři. Že by se jednalo o pouhé upozornění na to, že staré a novém musíme rozlišovat (tak E. Schweizer), případně, že je máme nechat vedle sebe, protože jejich smícháním bychom zkazili jedno i druhé (tak W. Grundmann)? Převeďeno na jinou rovinu: že v církvi budou vždy konzervativci a progresivisti, tradicionalisté a liberálové?

3.

Vraťme se však k tématu půst. Smyslem církevního roku, tohoto vlomení cyklického času (pohybu v kruhu, kdy se v pravidelných intervalech vracíme na stejná místa) do času lineárního (pohybu po přímce, kdy dvakrát nevstoupíme do jedné řeky), je odlišit od sebe naše dny, aby nebyly jeden den jako druhý. *Postní čas* chce protnout tyto naše dny a týdny *s posledními dny a týdny Ježíšovými*. Podobně jako se on připravoval na Velikonoce, připravujeme se na Velikonoce i my. V rodinné kronice jsem našel zprávu o tom, že můj katolický pra- či pra-pra-dědeček každý rok na Popeleční středu odložil svou dýmku a zapálil si ji až o velikonoční neděli. Měl o důvod víc těšit se na Velikonoce. O básníku Vladimíru Holanovi vypráví jeho přítel Vladimír Justl, že prý v adventním a postním období výrazně snížil svou – jinak opravdu enormní – spotřebu vína a cigaret. Můj jihočeský kolega Jaroslav Vokoun zase navrhuje – v knize o amerických postkritických theologiích – uložit si četbu protikřesťanských moderních a postmoderních autorů jako sebezpytující „postní četbu“. Nebojte se, nebudu vám dávat dobré rady tohoto typu. Raději se – sebe i vás – zeptám: Žijeme, jako kdyby s námi byl Ženich? Jsme-li křesťané, nebudeme příliš dlouho váhat s odpovědí: Ano, vždyť je s námi. Od prvních Velikonoc a Letnic je s námi a bude námi až do skonání světa. Bylo nám dopřáno žít „léta Páně“ a bylo nám dáno o tom vědět. Půst je pro křesťana nanejvýš jakousi rozcvíčkou, chcete-li tréninkem, ne vlastním sportovním utkáním. Dvakrát do roka, v adventu a v postu, si i evangeličtí křesťané připomínají, že Kristova přítomnost mezi jeho učedníky a učednicemi není žádná samozřejmost, že byly dny, kdy tu nebyl, kdy spočíval v Mariině lůně, a především: kdy byl ve vězení a kdy ležel v hrobě. Budeme-li v postním čase nablízku ponížovanému a trpícímu Kristu, budeme ve velikonočním čase nablízku Kristu vyvýšenému a vítěznému. „Na maličký okamžik jsem tě opustil, avšak shromáždím tě v převelikém slitování. V návalu rozlícení skryl jsem před tebou na okamžik svoji tvář, avšak ve věčném milosrdenství jsem se nad tebou slitoval, praví Hospodin, tvůj vykupitel.“ (Izajáš 54,7-8) Amen.